

บทที่ 5

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อคัดเลือกตัวชี้วัดการพัฒนาเศรษฐกิจ 2) เพื่อคัดเลือกตัวชี้วัดการพัฒนาสังคม 3) เพื่อคัดเลือกตัวชี้วัดการพัฒนาสิ่งแวดล้อม และ 4) เพื่อจัดทำดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย ซึ่งเป็นการศึกษาวิเคราะห์จากข้อมูลทุติยภูมิเป็นสำคัญ โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะอนุกรมเวลา โดยช่วงเวลาที่ทำการศึกษาดังแต่ปี พ.ศ. 2535 – พ.ศ. 2546 ขั้นตอนการจัดทำดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยจะคัดเลือกและรวบรวมตัวชี้วัดเชิงเดี่ยวเพื่อนำมาจัดทำดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนในลักษณะดัชนีรวม (composite index) และวิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยว่าอยู่ในระดับใดซึ่งทำการแบ่งผลการพัฒนาออกเป็น 5 ระดับ คือ การพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน การพัฒนาที่มีแนวโน้มไม่ยั่งยืน การพัฒนาระดับกลาง การพัฒนามีแนวโน้มยั่งยืนและการพัฒนาที่ยั่งยืนตามช่วงของค่าดัชนีชี้วัดที่กำหนดได้

ในการศึกษาดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยโดยใช้แนวคิด I. Serageldin ได้แยกพิจารณามิติการพัฒนา เป็น 3 มิติ ได้แก่ มิติการพัฒนาเศรษฐกิจ คัดเลือกตัวชี้วัดได้ 6 ตัวชี้วัด มิติการพัฒนาสังคม คัดเลือกตัวชี้วัดได้ 9 ตัวชี้วัด และมิติการพัฒนาสิ่งแวดล้อม คัดเลือกตัวชี้วัดได้ 6 ตัวชี้วัด รวมทั้งสิ้น 21 ตัวชี้วัด โดยช่วงเวลาที่ทำการศึกษาคือ ช่วงปี พ.ศ. 2535 – พ.ศ. 2546 พบว่า มิติการพัฒนาเศรษฐกิจ มีค่าดัชนีชี้วัดการพัฒนาเฉลี่ยเท่ากับ 67.32 ซึ่งผลการพัฒนามีแนวโน้มยั่งยืน การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยมีการพัฒนาและเติบโตอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะมีการชะลอตัวในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ ปีพ.ศ. 2540 – พ.ศ. 2541 ผลการพัฒนามิติการพัฒนาสังคม มีค่าดัชนีชี้วัดการพัฒนาเฉลี่ยเท่ากับ 71.55 ซึ่งผลการพัฒนามีแนวโน้มยั่งยืนเช่นกัน และยังมีแนวโน้มการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น และประเด็นมิติการพัฒนาสิ่งแวดล้อม พบว่ามีค่าดัชนีชี้วัดการพัฒนาเฉลี่ยเท่ากับ 44.94 ซึ่งมีผลการพัฒนาระดับกลาง และผลการพัฒนาต่ำกว่าสองมิติที่ผ่านมา

เมื่อนำผลการพัฒนาในแต่ละมิติข้างต้น มาวิเคราะห์เพื่อรวมเป็นดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย จากข้อมูลในช่วงเวลา พ.ศ. 2535 – พ.ศ. 2546 ที่ทำการศึกษา พบว่าประเทศไทยมีผลการพัฒนาที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย มีค่าดัชนีชี้วัดการพัฒนาเท่ากับ 61.27 ผลการพัฒนามีแนวโน้มยั่งยืน และมีทิศทางการพัฒนาที่ค่อยเพิ่มขึ้นอย่างช้า ๆ ด้วย

กล่าวโดยสรุป ผลการศึกษาที่ได้มีความสอดคล้องกับแนวทาง นโยบายหรือกลยุทธ์ในการพัฒนาประเทศในช่วงเวลาที่ทำการศึกษา ประเทศไทยมีแนวทางการพัฒนาประเทศโดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาสังคมและการพัฒนาสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องรอง ดังนั้นพบว่าแม้ว่าประเทศไทยจะมีการพัฒนาและการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องก็ตาม แต่ภาพรวมของการพัฒนามิติสังคมและมิติสิ่งแวดล้อมกลับยังไม่ได้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะที่ผ่านมามีการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย จำเป็นต้องใช้ปัจจัยการผลิตที่สำคัญคือ สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรภายในประเทศเพื่อเป็นเครื่องมือหรือเป็นวัตถุดิบสำหรับการพัฒนาเฉพาะด้านเศรษฐกิจจึงก่อให้เกิดปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรม

ส่วนการพัฒนาสังคม พบว่าบางด้านก็ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจ เช่น ด้านการศึกษาและด้านสาธารณสุข ซึ่งได้รับการผลักดันให้เกิดการพัฒนามากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาดังกล่าวกลับไม่ส่งผลต่อการลดปัญหาความไม่สามัคคีของคนในสังคม นั่นคือแนวโน้มปัญหาอาชญากรรมเพิ่มขึ้น ถึงแม้จะมีปัญหาดังกล่าวแต่ในช่วงเวลาที่ทำการศึกษาก็ยังมีความโน้มไปในทิศทางที่ดีขึ้น

การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมก็เช่นเดียวกับการพัฒนาสังคมที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาเศรษฐกิจ ความต้องการพัฒนาเศรษฐกิจจำเป็นต้องใช้ปัจจัยการผลิตจากทรัพยากรธรรมชาติ และกระบวนการผลิตก็ยังมีของเสียเป็นผลผลิตออกมาด้วย ทำให้มีผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม การพัฒนาสิ่งแวดล้อมจึงเป็นไปอย่างล่าช้า

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย คงจะสามารถทำให้เห็นภาพรวมของการจัดทำดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยและทิศทางการพัฒนาตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ชัดเจนมากขึ้น และสามารถนำไปสู่ข้อเสนอแนะซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อไป โดยแบ่งการพิจารณาออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ในส่วนนี้สามารถสรุปข้อเสนอแนะได้ 2 แนวทาง ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา และ 2) ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา

1. รัฐบาลควรส่งเสริมนโยบายหรือโครงการที่เป็นการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและ การพัฒนาสังคมให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนามากขึ้นไปพร้อม ๆ กับการเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้น
2. รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับการกระจายโอกาสให้ประชาชนในสังคมให้ เท่าเทียมกันให้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความเท่าเทียมกันในด้านเศรษฐกิจหรือด้านสังคม โดยดำเนินนโยบายที่เกี่ยวข้องที่จะส่งผลให้เกิดความเท่าเทียมกันของประชาชนในทุก ๆ ภาคส่วนทั่วประเทศโดยไม่กระจุกตัวเฉพาะบางพื้นที่
3. รัฐบาลควรส่งเสริมการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความสมบูรณ์และให้มีความสามารถในการรองรับกับสภาพปัจจุบันและในอนาคตโดยรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชน
4. รัฐบาลควรมีกฎหมายที่เข้มแข็ง เพื่อการป้องกันการกระทำผิด ด้านสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อสังคมจะได้มีความสามัคคีและมีความเข้มแข็ง รวมไปถึงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

จะได้ไม่ถูกทำลายไปมากกว่านี้ ความสมบูรณ์ ความสามารถในการรองรับและความหลากหลายทางชีวภาพของสิ่งแวดล้อมจะได้คงอยู่ตลอดไป

ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน

1. การคัดเลือกตัวชี้วัดเพื่อการจัดทำดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยครั้งนี้จัดทำตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาที่ยั่งยืนและแนวคิดการคัดเลือกตัวชี้วัดที่ดี จากนั้นจึงพยายามคัดเลือกตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีดังกล่าว ซึ่งตัวชี้วัดที่ได้รับการคัดเลือก บางตัวในทางปฏิบัติเกิดปัญหาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพราะอาจเป็นตัวชี้วัดที่ยังมีข้อมูลไม่ครบถ้วน หรือเป็นตัวชี้วัดใหม่ที่ยังไม่มีการจัดเก็บข้อมูลในระบบของประเทศไทย ทำให้ต้องตัดตัวชี้วัดที่ไม่มีข้อมูลนั้นไป คงเหลือไว้เพียงตัวชี้วัดที่มีข้อมูลครบถ้วนที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์ได้เท่านั้น

2. การคัดเลือกตัวชี้วัดเพื่อการจัดทำดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย ครั้งนี้อาจยังไม่ครอบคลุมปัจจัยทุกประการที่มีผลเกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ทั้งหมด เช่น การคัดเลือกตัวชี้วัด ที่บ่งชี้ความสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อม โดยในการวิจัยครั้งนี้ได้คัดเลือก ปริมาณการจับสัตว์น้ำเค็มในแหล่งน้ำธรรมชาติ มาเป็นตัวชี้วัดซึ่งจะคำนึงถึงเพียงปริมาณที่จับได้ เป็น ปัจจัยสำคัญ แต่ยังมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่จะทำให้เกิดการบ่งชี้ถึงปริมาณที่จับสัตว์น้ำเค็มได้อีก เช่น การมีเครื่องมือที่ทันสมัยในการจับ หรือความถี่ของการออกเรือ เป็นต้น ซึ่งไม่ได้คำนึงถึงปัจจัยเหล่านี้ทำให้เกิดความไม่ครอบคลุมในการจัดทำดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนในครั้งนี้ เพราะฉะนั้นจึงควรพิจารณาปัจจัยอื่น ๆ ให้ครอบคลุมมากขึ้น

3. การคำนวณค่าดัชนีผลสำเร็จการพัฒนาควรมีเกณฑ์เป้าหมายของตัวชี้วัดแต่ละตัวและตั้งเป็นเป้าหมาย ว่าในปีต่อไปหรือภายในระยะเวลาที่กำหนดประเทศสามารถพัฒนาไปถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ แต่ในการคำนวณค่าดัชนีผลสำเร็จการพัฒนาในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธี Linearly scaling ซึ่งกำหนดให้ตัวชี้วัดแต่ละตัวที่มีค่าสูงสุดในช่วงเวลาที่ทำการศึกษาคะแนนผลสำเร็จของการพัฒนาเท่ากับคะแนนเต็ม 100 คะแนน ส่วนตัวชี้วัดที่มีค่าต่ำสุด ให้ได้คะแนนต่ำสุด 0 คะแนน ตัวชี้วัดที่อยู่ระหว่างค่าสูงสุดและ ค่าต่ำสุดจะได้ค่าดัชนีผลสำเร็จของการพัฒนาเป็นสัดส่วนกันไปขึ้นอยู่กับลักษณะของความสัมพันธ์ของตัวชี้วัดนั้น ๆ ที่มีต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่ที่จริงแล้วในปีที่ตัวชี้วัดมีค่าต่ำสุด ไม่ควรที่จะได้ 0 เพราะยังถือว่ามีการพัฒนาเช่นกัน ฉะนั้นควร

คำนึงถึงการตั้งเป้าหมายของการพัฒนาในแต่ละตัวชี้วัดและวิธีการคำนวณผลสำเร็จการพัฒนาที่เหมาะสม จะทำให้ดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนที่น่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

4. การจัดทำดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย ครั้งนี้ได้กำหนด คำนำนั้ความสำคัญตัวชี้วัดในแต่ละมิติให้มีค่าเท่าเทียมกัน เพื่อจะได้เข้าใจง่ายแต่อย่างไรก็ตามตัวชี้วัดแต่ละตัวในแต่ละมิติการพัฒนามีระดับความสำคัญแตกต่างกัน จึงควรกำหนดค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวชี้วัดให้เหมาะสม เพื่อการวิเคราะห์และการแปลผลจะได้แม่นยำมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยนี้ มีช่วงระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพียง 12 ปี เท่านั้น ซึ่งเป็นเพียงระยะเวลาสั้น ๆ แต่การวัดการพัฒนาที่ยั่งยืนควรจะต้องมีระยะเวลาประมาณ 25 ปี ขึ้นไป เพื่อจะได้แสดงถึงความยั่งยืนอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. การวิจัยครั้งนี้ใช้ แนวคิดวัตถุประสงค์และองค์ประกอบการพัฒนาที่ยั่งยืนของ I. Serageldin เป็นหลัก ซึ่งอาจมองประเด็นการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ไม่ครบถ้วนและอาจไม่เหมาะสมในสภาพสังคมปัจจุบัน หากสามารถนำแนวคิดดังกล่าวไปผสมผสานกับแนวคิดของนักวิชาการ หรือองค์กร ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาให้มากยิ่งขึ้น ก็อาจจะได้ดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบันมากขึ้น

3. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการจัดทำดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับประเทศเท่านั้น ควรจัดทำดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน ในระดับภูมิภาคหรือระดับจังหวัดเพื่อให้สามารถสะท้อนสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในระดับพื้นที่ ซึ่งมีความหลากหลายแตกต่างกันในแต่ละจังหวัด

4. ควรเพิ่มหรือให้ความสำคัญกับตัวชี้วัดการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีซึ่งจะเป็นตัวหลักหรือคั้งการพัฒนายั่งยืนให้เร็วขึ้นหรือช้าลงได้